

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Рудник Л. І.,

*доцент кафедри інформаційного, господарського та адміністративного права
Національного технічного університету України*

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ORCID ID: 0009-0003-2470-8660

Rudnyklyudmyla@gmail.com

Ця стаття присвячена дослідженню правових засад обмеження права на доступ до інформації в умовах воєнного стану. Під час проведення наукового дослідження, здійснювався аналіз законодавчого закріплення обмеження права на доступ до інформації, наголошено на тому, що основним в даній сфері є Закон «Про доступ до публічної інформації». В ньому досить точно визначено правові підстави встановлення обмежень та незадоволення запиту (інформаційного). Зазначено, що внаслідок збройної агресії російської федерації проти України розпорядники інформації стикнулися із необхідністю обмеження доступу до певних документів та даних і наголошено на тому, що ці заходи було вжито з метою захисту національних інтересів та територіальної цілісності нашої держави. Акцентовано увагу на тому, що держава-агресор застосовує різноманітні засоби і методи ведення війни, одним із яких є «дезінформування» (наголошуємо на тому, що, починаючи з 2014 року рф веде т.зв. інформаційну (гібридну) війну проти України. Встановлено, що в національних нормативно-правових актах вживається категорія «мотивована підстава відмови», але не здійснюється її трактування. Тому було запропоновано її авторське розуміння, а саме «мотивована підстава відмови» – законодавче обґрунтоване існування чітко визначених обставин, за наявності яких правомірним є незадоволення запиту на доступ до публічної інформації. На підставі аналізу нормативно-правових актів інформаційного, адміністративного та інших законодавств, було наголошено на обґрунтованості використання терміну «правомірне обмеження прав». У процесі здійснення дослідження акцентовано увагу, що правовий режим воєнного стану не може використовуватися як привід для обмеження доступу до інформації. Також наголошено на тому, що положення Закону «Про доступ до публічної інформації», незважаючи на те, що в нього не було внесено жодних змін від початку введення воєнного стану, мають виконуватися в повному обсязі.

Ключові слова: право на доступ до інформації, право на інформацію, воєнний стан, інформація, дезінформація, господарські товариства, публічне адміністрування, мотивована підстава відмови, місцеве самоврядування, органи виконавчої влади.

Постановка проблеми. Дослідження сучасного стану, визначення актуальних питань дотримання права людини на доступ до інформації, правомірність обмеження даного права, проблема використання «дезінформації», як засіб досягнення неправомірних цілей.

Людина, у відповідності до норм чинного міжнародного і національного законодавства наділена низкою прав, свобод та обов'язків. Одним із них і є право на доступ до публічної інформації. Помилковою є теза, що «публічна інформація» має бути у вільному доступі за будь-яких обставин, адже вона «публічна». Публічною вона називається, оскільки перебуває у володінні органів державної (публічної) влади (та інших осіб, що виконують суспільно-важливі функції за кошти з державного бюджету, органи виконавчої влади, та органи місцевого самоврядування, зокрема). З наукової точки зору публічна влада – публічна адміністрація. Як зазначає Бабенко Д. В., то запровадження вказаного поняття відбулося в результаті багаторічного оновлення предмету регулювання адміністративного права, внаслідок чого, розповсюджене у доктрині «державне управління» та «державна влада»

стало цілком прогнозовано й поступово замінюватись на «публічне адміністрування» та «публічну владу». Також, Закон України «Про доступ до публічної інформації» у пункті 1 частини 1 статті 13 оперує тим самим поняттям – «суб'єкт владних повноважень», проте, наводить іншу дефініцію, а Закон України «Про інформацію» взагалі запроваджує власне тлумачення «суб'єкта владних повноважень» (частина 1 статті 1 вказаного Закону) (Бабенко Д. В., 2022).

Війна внесла значні зміни у суспільне життя, які стосуються і нашого національного правового поля. В 2011 році набув чинності Закон «Про доступ до публічної інформації». У відповідності до його положень, українці отримали право вимагати від органів влади публічну інформацію, а розпорядники таких відомостей (органи місцевого самоврядування, зокрема, у відповідності із ЗУ «Про доступ до публічної інформації») повинні у встановлені терміни відповідати на запити осіб та оприлюднювати публічну інформацію на своїх ресурсах. Внаслідок збройної агресії російської федерації проти України розпорядникам довелося обмежити доступ до певних документів і даних. Ці заходи було вжито з метою захисту національних інтересів та територіальної цілісності нашої держави. Тому актуальність теми дослідження становлять основні питання щодо доступу до публічної інформації в умовах воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґрунтовним дослідженням права на доступ до інформації займалася досить велика кількість науковців, але, зважаючи на зміни і події, які виникають в суспільному житті, то дане питання не втрачає актуальності. При здійсненні дослідження була зроблена спроба розгляду даного питання в комплексі, не лише з точки зору інформаційного права. Окремої уваги заслуговують роботи таких науковців: Самчинська О. А. (дезінформація: поняття та сутність), Лошицький М. В. (адміністративно-правові відносини в сфері охорони громадського порядку), Жорнокуй В. Г. (правова природа права на інформацію про діяльність господарського товариства), Бабенко Д. В. (роль суб'єктів владних повноважень у відносинах із господарськими товариствами) та ін.

Метою статті є дослідження правових засад обмеження права на доступ до інформації в умовах воєнного стану.

Основний матеріал. Перш за все зазначимо, що право на доступ до інформації є конституційним правом людини, яке передбачене і гарантоване статтею 34 Конституції України, а саме, право кожного на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань; право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір (Право на доступ до інформації як елемент правового статусу особи, 2023). Нормативно-правовими актами передбачається можливість обмеження деяких прав за настання певних обставин, введення воєнного стану, як нині в Україні, є одним з них.

Здійснюючи дослідження правомірності встановлення законодавчих обмежень прав людини, варто зупинитися на правових категоріях та їх тлумаченні. Перш за все, зазначу про «воєнний стан», а саме його законодавче визначення. Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень (Закон, 2015).

За загальним правилом, обмеження прав людини – допустиме міжнародним правом (оскільки нашою державою визнається примат міжнародного права над нормами українського законодавства) та/або внутрішньодержавним правом втручання в права і свободи людини, які відповідають вимогам законності, необхідності, доцільності і співрозмірності цілі, яка переслідується. Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

Відповідно до положень статті 64 Конституції України: «Конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України» (Конституція, 1996). В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень, можуть бути обмежені деякі конституційні права і свободи громадян, зокрема право на вільне збирання, зберігання, використання і поширення інформації в будь-який спосіб. Указом Президента України В. Зеленським воєнний стан на території України було запроваджено 24 лютого 2022 року о 05 годині 30 хвилин і з 18 серпня 2023 року його продовжено строком на 90 діб (Указ, 2022) до 14 лютого 2024 року.

У зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» (Закон, 2015).

Таким чином, конституційні права і свободи людини і громадянина дозволено обмежувати тільки у випадках, прямо передбачених Конституцією. Такими обмеженнями може бути необхідність: запобігти злочинів чи його припинити; врятувати життя людей та майна, здійснити безпосереднє переслідування осіб, які підозрюються у вчиненні злочину; з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи; забезпечити інтереси національної безпеки, територіальну цілісність, громадський порядок (попередження масових заворушень – авт.), економічний добробут; забезпечити охорону здоров'я і моральність населення, захистити репутацію або права і свободи інших людей; запобігти розголошенню інформації, одержаної конфіденційно; підтримати авторитет і неупередженість правосуддя тощо. При цьому конкретні права і свободи громадян, за загальним правилом, мають такі ж конкретні підстави їх обмеження. Тому не може бути обмежене, скажімо, право на свободу світогляду і віросповідання необхідністю з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, а право на недоторканість житла – необхідністю запобігти розголошенню інформації, одержаної конфіденційно.

З моменту повномасштабного вторгнення, та і з часу розгортання АТО, з'явилися нові виклики та загрози – доводиться постійно аналізувати і визначати пріоритети: поширення якої інформації загрожуватиме життю і здоров'ю людей, територіальній цілісності держави? На початку повномасштабного вторгнення частина розпорядників вчинили за принципом «все, що ви скажете, буде використано проти вас», і цілковито заблокували доступ до інформації (офіційні веб-сайти, набори відкритих даних, відстрочки до перемоги). Але, в цей же час законодавство не передбачає жодних особливих норм обмеження доступу до публічної інформації в умовах воєнного стану. Тобто, правила обмеження доступу до публічної інформації не змінилися, однак змінилися обставини, за яких їх мали б застосовувати.

Оскільки об'єктом правовідносин в контексті дослідження є інформація, законодавче визначення якої закріплено в Законі України «Про інформацію», то варто зупинитися на тих діях, які можуть бути вчинені щодо неї, або за її допомогою. Таким чином, окрім загального інформування населення про події та явища, тобто розповсюдження будь-яких відомостей та/або даних, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді, які відбуваються в державі, інформація може бути використана і як засіб ведення інформаційної війни (інформаційної пропаганди). Досить поширеного явища набуло таке явище, як «дезінформація». Дезінформація, її поняття, природа та сутність вже давно є предметом дослідження як вітчизняних, так іноземних науковців у сфері психології, політології, національної, міжнародної та інформаційної безпеки, міжнародних відносин та журналістики. Проте увагу вчених у сфері юриспруденції дане явище привернуло відносно недавно. Зокрема, Самчинська О. А. проводить ґрунтовне дослідження даної категорії і, проаналізувавши доктринальні напрацювання та нормативно-правову базу, в якій закріплено поняття «дезінформації», зазначила, що, у вузькому сенсі під нею потрібно розуміти недостовірну інформацію, умисно підготовлену та поширену для досягнення заздалегідь визначеної політичної, економічної або ідеологічної мети. Та у широкому – як цілеспрямований процес створення, модифікації та поширення інформації, як недостовірної, так і достовірної, з метою введення осіб (групи осіб) в оману для досягнення політичної, економічної або ідеологічної мети, внаслідок якого порушуються або можуть бути порушені права людини та громадянина та/або суспільства та держави (Самчинська О. А., 2022).

Аналізуючи події, які відбуваються в Україні, зазначимо, що РФ використовує всі можливі способи і засоби, почасти заборонені міжнародним правом, для досягнення своїх загарбницьких цілей, і дезінформування є одним і них. Також проводиться інформаційна війна (англ. information warfare), яка являє собою висвітлення інформації у такий спосіб і засобами, які формують у суспільстві, в цілому, чи групі людей потрібну агресору точку зору, громадську думку, хід взаємодоповнюючих логічних думок, скрупульозну систему поглядів щодо окремих питань на користь організатора інформаційної пропаганди. І як результат таких дій – усвідомлення окремих фактів чи подій у потрібному для маніпулятора світлі, формування відповідного світогляду чи життєвої позиції стосовно питань, у яких раніше були протиріччя чи нерозуміння. Тому варто ще раз наголосити на тому моменті, що право на доступ до інформації є конституційним правом людини, яке передбачене і гарантоване статтею 34 Конституції України, а також передбачено Законами України «Про звернення громадян», «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації» та іншими нормативно-правовими актами, які уточнюють та доповнюють положення Конституції.

При цьому, слід наголосити, що право громадян на звернення до суб'єктів владних повноважень та отримання відповіді не може бути повністю обмеженим навіть в умовах воєнного стану.

На сьогоднішній день розроблені певні рекомендації щодо надання відповідей на запити в умовах воєнного стану: засобами телефонного зв'язку надавати громадянам відповіді на питання, вирішення яких належить до компетенції установи, а також суспільно-важливу інформацію; через офіційні веб-сайти, соцмережі забезпечувати надання інформації, що стосується життя, здоров'я, свободи та безпеки; забезпечити своєчасне оприлюднення достовірної та точної іншої суспільно-важливої інформації на офіційних веб-сторінках розпорядника та у соцмережах; при наданні інформації у відповідь на запит обирати найбільш прийнятний спосіб, наприклад через електронну пошту, а у випадку надання запитуваної інформації у друкованому вигляді розглянути питання щодо можливості в умовах воєнного стану звільнення запитувача від оплати відшкодування фактичних витрат на копіювання та друк; у разі неможливості надати відповідь на запит користуватись інструментом відстрочки у задоволенні запитів, що передбачено положеннями частини шостої статті 22 Закону України «Про доступ до публічної інформації» (Доступ до публічної інформації в умовах воєнного стану, 2023).

Розпорядник може відмовити в наданні інформації лише за наявності підстав, визначених чинним законодавством, а також передбачено, що у відмові в задоволенні запиту на інформацію має бути зазначено, зокрема, і мотивовану підставу відмови. На законодавчому рівні закріплено, що у відмові в задоволенні запиту на інформацію має бути зазначено: прізвище, ім'я, по батькові та посаду особи, відповідальної за розгляд запиту розпорядником інформації; дату відмови; мотивовану підставу відмови; порядок оскарження відмови; підпис. Також наголосимо на тому, що відмова в задоволенні запиту на інформацію надається в письмовий формі.

Щодо категорії «мотивована підстава відмови», то вона не знайшла законодавчого закріплення і тлумачиться по-різному у кожному окремому випадку, але це, в свою чергу, може призвести до самовільного визначення підстави відмови і не завжди об'єктивно обумовленої. В Земельному кодексі України також використовується дане словосполучення. Зокрема у статті 84 закріплено, що відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування, який передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, розглядає клопотання у місячний строк і дає дозвіл на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або надає мотивовану відмову у його наданні (Земельний кодекс, 2001).

Ще одне закріплення міститься у Наказі Управління державної охорони України № 40 від 07.02.2019 р. «Про затвердження Інструкції із забезпечення доступу до публічної інформації в Управлінні державної охорони України» (Наказ, 2019). УДО України має право відмовити в задоволенні запиту на інформацію у випадках, передбачених статтею 22 Закону. Повідомлення про відмову у задоволенні запиту, у якому мають зазначитися мотивована підстава відмови та порядок оскарження відмови, УДО України надсилає запитувачам поштою або на їх вимогу електронною поштою, копію відповіді – підрозділу діловодства УДО України для обліку запитів. Але також не дається його дефініція.

Використовуючи орфографічний словник української мови, зазначу, що синонімами до «мотивований» є узасаднений, обґрунтований, доведений, переконливий, слушний, зрозумілий (Словник, 2017). «Підстава» – те головне, на чому базується, ґрунтується що-небудь (Словник, 2017). «Відмова» – заперечна відповідь на прохання, пропозицію, вимогу і т. ін. (Словник, 2017).

Тому пропоную авторське розуміння **«мотивована підстава відмови»** – законодавче обґрунтована наявність чітко визначених обставин, за наявності яких правомірним є незадоволення запиту на доступ до публічної інформації (інформації, розпорядниками якої є органи публічного адміністрування). Приклади цих обмежень містяться у статті 22 Закону України «Про доступ до публічної інформації».

Правомірне обмеження прав – обмеження, яке встановлюється національним законодавством, має як постійний основі, так і тимчасово, відповідає принципам права: справедливості, пропорційності, законності, обумовлено об'єктивними причинами, метою даного обмеження є забезпечення дотримання балансу інтересів осіб і суспільства в цілому. Суть обмеження полягає в тому, що це не зменшення, та не порушення прав і свобод людини, а це зменшення їх обсягу. Обов'язковою умовою правомірного обмеження також є те, що його зміст має коригуватися відповідно до викликів та загроз сьогодення. Саме тому логічним є використання категорії «правомірного обмеження доступу», але, знову ж таки, без порушення законодавства.

Щодо додаткових підстав відмови в задоволенні запиту з метою реалізації права на доступу до інформації, то слід зазначити ті, які зазначені в статті 22 Закону України «Про доступ до публічної інформації»: відмова та відстрочка в задоволенні запиту на інформацію: розпорядник інформації не

володіє і не зобов'язаний відповідно до його компетенції, передбаченої законодавством, володіти інформацією, щодо якої зроблено запит; інформація, що запитується, належить до категорії інформації з обмеженим доступом відповідно до частини другої статті 6 цього Закону; особа, яка подала запит на інформацію, не оплатила передбачені статтею 21 цього Закону фактичні витрати, пов'язані з копіюванням або друком; не дотримано вимог до запиту на інформацію, передбачених частиною п'ятою статті 19 цього Закону (Закон, 2011).

Відмовляти у задоволенні запиту виключно у законодавчо визначених випадках (ЗУ «Про доступ до публічної інформації», зокрема). Одним із пунктів є те, що не має значення хто створює запитувану інформацію, важливо чи розпорядник нею фактично володіє. Наприклад, в межах моніторингу до обласних рад надсилались запити на інформацію про надання копій щоквартальних звітів про виконання обласного бюджету. Окремі розпорядники, зазначали, що відповідні звіти готуються обласними державними адміністраціями і передаються депутатським комісіям ради чи виконавчому апарату, але не надавали документи і «радили» звернутися до ОДА. Отже спостерігається неправомірна відмова в отриманні інформації, якою володіє розпорядник.

Наступне, що підлягає визначенню, це чи розпорядник зобов'язаний, відповідно до своєї компетенції, володіти інформацією. Наприклад, в межах моніторингу запитувались копії договорів оренди земельних ділянок, укладених на підставі розпоряджень голови ОДА. В одній з областей виявилось, що такі договори не були вчасно укладені. Тобто фактично розпорядник не володів запитуваною інформацією, але зобов'язаний був володіти (укласти відповідні договори).

Відмовляючи у задоволенні запиту на цій підставі розпорядник повинен не просто вказати до якої категорії інформації з обмеженим доступом відноситься запитувана інформація (таємна, конфіденційна чи службова), а застосувати трискладовий тест (вимоги частини другої статті 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації»), обґрунтувати це у відповіді, тобто зазначити якому саме легітимному інтересу буде завдана шкода, в результаті оприлюднення запитуваної інформації, і чому захист цього інтересу переважає інтерес громадянськості отримати цю інформацію. Детальніше про застосування трискладового тесту можна прочитати у Роз'ясненнях Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо віднесення публічної інформації до службової згідно із Законом «Про доступ до публічної інформації», розміщених на офіційному веб-сайті Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. В процесі моніторингу окремі розпорядники відмовляли у наданні інформації «оскільки документи містять гриф ДСК». Це порушує вимогу Закону України «Про доступ до публічної інформації», що розглядається. Окрім цього, розпорядникам, в такому випадку, слід пам'ятати, що документи одночасно можуть містити і відкриту інформацію, і – з обмеженим доступом. Документ повинен бути наданий, а інформація, що підлягає захисту просто з нього вилучається (ретушується) (Рекомендації, 2023).

Щодо питання здійснення оплати, яка передбачена статтею 21 Закону «Про доступ до публічної інформації», варто звернути увагу на наступне: вимагати оплати фактичних витрат на копіювання та друк документів може тільки розпорядник, який виконав встановлені законом вимоги; закон не встановлює строку, протягом якого має здійснюватися така оплата, і не уповноважує розпорядника встановлювати його. Отже, фактично підготовка інформації для запиту призупиняється на невизначений строк, адже запитувач може внести плату в будь-який момент, що породить обов'язок розпорядника задовільнити запит (Рекомендації, 2023).

Яскравим прикладом ненадання інформації є ігнорування запиту. Ігнорування запиту – ненадання ані відповіді, ані інформації (наприклад, у рішенні від 08 грудня 2022 р. у справі № 600/3295/22-а, державне підприємство проігнорувало поданий до нього запит, а у відзиві на позов його представник запевняв, що запит стосувався інформації з обмеженим доступом, і загалом «Для відповідача незрозумілим є необхідність надання позивачу списків працівників лісгоспу у період дії воєнного стану. Тому просив суд відмовити у задоволенні позовних вимог». Суд зобов'язав державне підприємство розглянути і надати відповідь на запит (Рішення, 2022).

За загальним правилом, терміни задоволення звернення залишилися без змін, а саме розпорядник інформації має надати відповідь на запит на інформацію не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання запиту, але даний термін може бути збільшено, приймаючи до уваги нагальність здійснення заходів, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, але також закріплюється можливість звернення до Офісу Уповноваженого ВРУ з прав людини зі скаргами на неправомірні дії розпорядників публічної інформації при розгляді запитів.

Неможливість належного та вчасного опрацювання звернень, запитів та надання відповідей обумовлюється тим, що державні органи, органи місцевого самоврядування відповідно до положень статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» (Закон, 2015) здійснюють в першу чергу заходи, необхідні для відвернення загрози, відсічі збройної агресії, забезпечення національної

безпеки та громадського порядку, зокрема. Масові порушення в цих сферах можуть призвести до масових заворушень. Оскільки вони посягають на правовідносини, мають негативний вплив на них та завдають шкоди, то за їх вчинення в законодавстві України передбачається обов'язок правопорушника зазнати негативного впливу й відповідних несприятливих наслідків, а саме – понести відповідальність. Зважаючи на об'єкт посягання – громадський порядок, то настає кримінальна відповідальність за масові заворушення (стаття 294), яка передбачена у розділі XII Особливої частини чинного Кримінального кодексу України, який має назву «Злочини проти громадського порядку та моральності». Вказаний розділ об'єднує за своїм родовим об'єктом близькі, але різні за своїми видами об'єктами групи злочинів. Серед них є такі, що посягають на громадський порядок, і такі, що посягають на моральність.

Забезпечення в державі належного громадського порядку, який відповідає вимогам та викликам сучасності, є однією з функцій держави, в здійсненні якої важлива роль відводиться органам внутрішніх справ, для яких, у відповідності з їх правовим положенням, забезпечення громадського порядку в країні є одним з основних завдань.

Аналіз норм конституційного законодавства унеможливило зробити висновок про те, що необхідно розуміти під громадським порядком і на кому лежить обов'язок по охороні та забезпеченню громадського порядку.

Як одну із дефініцій можна використовувати наступну, громадський порядок – урегульована правовими та іншими соціальними нормами система суспільних відносин, що забезпечує захист прав і свобод громадян, їх життя і здоров'я, повагу честі та людської гідності, дотримання норм суспільної моралі (Лошицький М. В., 2022).

Тобто, доцільним є твердження, що реалізація права людини на інформацію (доступ до інформації) пов'язана із забезпеченням громадського порядку.

Забезпечення права на доступ до інформації може також відбуватися під час реалізації іншого права людини та громадянина, а саме – заняття підприємницькою діяльністю (створення господарських товариств, зокрема). Невід'ємним немайновим правом учасників (акціонерів) є право на інформацію про діяльність господарського товариства, яке не лише визнається основою для здійснення ними контролю за діяльністю останнього, але й створює передумови ефективної, усвідомленої участі в управлінні юридичною особою. Відповідне право відноситься до основних прав учасника (акціонера) й отримало легітимацію з стаття чинного законодавства України (ст. 116 ЦК України, ст. 10 Закону України «Про господарські товариства», ст. 25, 26 Закону України «Про акціонерні товариства») (Жорнокуй В. Г., 2013). Ґрунтовне вивчення адміністративно-правових засад забезпечення діяльності господарських товариств не становить предмет нашого дослідження, але наголосимо на можливості використання наукових розробок Бабенко Д. В.

Висновки. Підсумовуючи вищенаведене, слід акцентувати увагу на тому, що правовий режим воєнного стану не може використовуватися як привід для порушення прав громадян, гарантованих Конституцією, а саме обмеження доступу до інформації здійснюється із застосуванням «трьох елементів»: виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей. За загальним правилом, законодавство не передбачає жодних особливих норм обмеження доступу до публічної інформації в умовах воєнного стану. «Мотивована підстава відмови» – законодавче обґрунтоване існування чітко визначених обставин, за наявності яких правомірним є незадоволення запиту на доступ до публічної інформації (інформації, розпорядниками якої є органи публічного адміністрування).

Отже, положення Закону «Про доступ до публічної інформації» (в який від початку введення воєнного стану не було внесено жодних змін) мають виконуватися в повному обсязі.

Rudnyk L. Legal basis of the limitation of the right on the access to the information in the conditions of the military state

This article is dedicated to the research of the legal basis of the limitation of the right on the access to the information in the conditions of the military state. The analysis of the legislative fixation of the limitation of the access to the information was carried out while conducting the research, it was emphasized that the Law "On the access to the public information" is the main in the sphere. Legal basis of the establishment of the limitation and dissatisfaction of the request (informational) are identified enough accurately in it. It was marked, that as a result of the military aggression of the rf against Ukraine the information-handlers faced the necessity to limit the access to some documents and dates, and it was emphasized that these measures were taken with the aim to protect the national interests and the territorial integrity of our state. The attention was paid at the fact, that the country-aggressor uses different means and ways of warfare, disinformation is one of them (we emphasize at the fact, that, beginning from 2014 the rf is conducting so called informational (hybrid) war against Ukraine). It was identified that the category "motivated base of the refusal" is used

in the national regulations but there isn't its interpretation. That is why the author's understanding, such as "motivated basis of the refusal" – is legally grounded existence of the accurately identified conditions, at the presence of which the dissatisfaction of the request on the access to the public information. It was emphasized at validity of the use of term "lawful limitation of the rights" at the backgrounds of the analysis of the regulations of informational, administrative, and other legislations. While conducting the research the attention was paid at the fact, that the legal regime of the legal status can't be used as the precondition to limit the access to the information. It was also emphasized that the provisions of the Law "On access to the public information", taking into consideration that there weren't made any amendments from the beginning of introduction of the military status in Ukraine, must be entirely fulfilled.

Key words: right on the access to the information, right on the information, military status, information, disinformation, commercial entities, public administration, motivated basis of the refusal, local self-government, executive power bodies.

Література:

1. Бабенко Д. В. Роль суб'єктів владних повноважень у відносинах із господарськими товариствами. Знання європейського права. 2022. № 1/2022. С. – 53-57.
2. Доступ до публічної інформації в умовах воєнного стану. URL <https://legalaid.gov.ua/publikatsiyi/dostup-do-publichnoyi-informacziyi-v-umovah-voennogo-stanu-2/> (дата звернення 31.12.2023).
3. Жорнокуй В. Г. Правова природа права на інформацію про діяльність господарського товариства. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей. 2013. № 33/2013. – С. 79-93.
4. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року. Верховна Рада України. Офіц. вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення 31.12.2023).
5. Конституція України від 28 червня 1996 р. Верховна Рада України. Офіц. вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 31.12.2023).
6. Лошицький М. В. Адміністративно-правові відносини в сфері охорони громадського порядку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Михайло Васильович Лошицький. – К., 2002. – 158 с.
7. Про затвердження Інструкції із забезпечення доступу до публічної інформації в Управлінні державної охорони України: Наказ управління державної охорони України 07.02.2019 № 40 Верховна Рада України. Офіц. вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0215-19#Text> (дата звернення 31.12.2023).
8. Право на доступ до інформації як елемент правового статусу особи URL: https://minjust.gov.ua/m/str_40016 (дата звернення 31.12.2023).
9. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення 31.12.2023).
10. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення 31.12.2023).
11. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 31.12.2023).
12. Рекомендації розпорядникам публічної інформації на місцевому рівні за результатами моніторингу в рамках проекту «Платформа «Омбудсман плюс» URL:https://cedem.org.ua/wp-content/uploads/2016/06/print_2505_recommendations1.pdf (дата звернення 31.12.2023).
13. Рішення Чернівецького окружного адміністративного суду від 07.12.2022 по справі 600/3295/22-а URL: <https://opendatobot.ua/court/107755748-790b98531829e4b1ff270ac178ab4325> (дата звернення 31.12.2023).
14. Самчинська О. А. Дезінформація: поняття та сутність. Адміністративне право і процес. 2022. № 3(38)/2022. – С. 32-45.
15. Український орфографічний словник з граматичними таблицями + короткий правописний коментар: 80 000 сл. / Л.О. Полякова. – Харків: Торсінг плюс : Навчальна література, 2017. – 491 с.

References:

1. Babenko D. V. Rol sub'єctiv vladnyh povnovazhen u vidnosynah iz hospodarskymy tovarystvamy. Znannya yevropeyskogo prava. [The role of subjects of authority in relations with business associations]. 2022. № 1/2022. Kyiv. S. – 53-57 [in Ukrainian].
2. Dostup do publichnoi informacii v umovah voennogo stanu [Access to public information under martial law]. URL <https://legalaid.gov.ua/publikatsiyi/dostup-do-publichnoyi-informacziyi-v-umovah-voennogo-stanu-2/> [in Ukrainian].

3. Zhornokuy V. G. Pravova pryroda prava na informatsiyu pro diyalnist hospodarskogo tovarystva [The legal nature of the right to information about the activities of a business association]. Actualni problem vdoskonalennya chynnogo zakonodavstva Ukrainy: Zbirnyk naukovykh statey. 2013. № 33/2013. – S. 79-93 [in Ukrainian].
4. Zemelnyy kodeks Ukrainy vid 25 zhovtnya 2001 r. [Land Code of Ukraine dated October 25, 2001]. Verkhovna Rada Ukrainy. ofits. veb-sait. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> [in Ukrainian].
5. Konstitutsiya Ukrainy vid 28 chervnya 1996 r. [Constitution of Ukraine of June 28, 1996] Verkhovna Rada Ukrainy. ofits. veb-sait. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 31.12.2023) [in Ukrainian].
6. Loshytskyu M. V. Administratyvno-pravovi vidnosyny u sferi ohorony hromadskogo porядku [Administrative and legal relations in the sphere of public order protection]: dys. ... cand. yuryd. nauk : 12.00.07 / M. V. Loshytskyu. – Kyiv, 2002. – 158 s. [in Ukrainian].
7. Pro zatverdzhennya Instrukcii iz zabezpechennya dostupu do publichnoi informatsii v Upravlinni derzhavnoi ohorony Ukrainy [On the approval of the Instructions for ensuring access to public information in the State Security Department of Ukraine]: Nakaz upravlinnya derzhavnoi ohorony Ukrainy vid 07.02.2019 r. № 40 Verkhovna Rada Ukrainy. ofits. veb-sait. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0215-19#Text> [in Ukrainian].
8. Pravo na dostup do informatsii yak element pravovogo statusu osoby [The right on access to information as an element of a person's legal status] URL: https://minjust.gov.ua/m/str_40016 (дата звернення 31.12.2023) [in Ukrainian].
9. Pro vvedennya voyennogo stanu v Ukraini [On the introduction of martial law in Ukraine]: Ukaz Prezydenta Ukrainy № 64/2022 vid 24.02.2022 r. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> [in Ukrainian].
10. Pro dostup do publichnoi informatsii [On access to public information]: Zakon Ukrainu vid 13.01.2011 r. Verkhovna Rada Ukrainy. ofits. veb-sait. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> [in Ukrainian].
11. Pro pravovyy regym voyennogo stanu [On the legal regime of martial law]: Zakon Ukrainu vid 12.05.2015 r. Verkhovna Rada Ukrainy. ofits. veb-sait. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> [in Ukrainian].
12. Rekomendatsii rozporядnykam publichnoi informatsii na miscevomu rivni za rezultatamy monitoryngu v ramach proektu "Platforma "Ombudsman plus" [Recommendations to managers of public information at the local level based on the results of monitoring within the framework of the "Ombudsman Plus Platform" project] URL:https://cedem.org.ua/wp-content/uploads/2016/06/print_2505_recommendations1.pdf [in Ukrainian].
13. Rishennya Chernivetskogo okruzhnogo administratyvnogo sudu vid 07.12.2022 r. po spravi 600/3295/22-a [Decision of the Chernivtsi District Administrative Court dated 07.12.2022 in case 600/3295/22-a] URL: <https://opendatabot.ua/court/107755748-790b98531829e4b1ff270ac178ab4325> [in Ukrainian].
14. Samchynska O. A. Dezinformatsia: ponyattya ta sutnist [Disinformation: concept and essence]. Administratyvne parvo i protses. 2022. № 3(38)/2022. Kyiv. – S. 32-45 [in Ukrainian].
15. Ukrayinskyy orfografichnyy slovnyk z gramatychnymy tablytsyamy + korotkyy pravopysnyy comentar [Ukrainian spelling dictionary with grammar tables + short spelling comment: 80,000 words]: 80 000 sl. / L. O. Polyakova. – Kharkiv: Topsing plus: Navchalna literatura, 2017. – 491 s. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 10.10.2023

Стаття рекомендована до друку 03.11.2023